

Lindude gripp

Lindude gripp ehk linnugripp on eriti ohtlik taud, millega kaasneb massiline lindude (ka loomade) haigestumine, suur suremus ja suur majanduslik kahju. Kodulindudest haigestuvad esmajoones kanad ja kalkunid, samuti faasanid, haned, pardid jne. Viirus levib ka metslindude seas. Linnugripi viiruse püsivaks koldeks looduses on veelinnud, kes ise seda taudi ägedas vormis ei põe.

Linnugripp ohustab eelkõige linde, kuid sellesse võivad nakatuda ka inimesed.

Haigustekitajad

Haigustekitajaks on senini olnud linnugripi viirus A/H5N1 antigeense struktuuriga. Viimastel aastatel on A/H5N1 viiruse epidemioloogilised omadused muutunud. Kui alguses olid linnugripi nakkusallikateks ainult kanad ja pardid ning inimene nakatus pärast kontakti haigestunud lindudega, siis nüüd on kõrgelt patogeenne viirus isoleeritud ka metslindudel, sigadel, kassidel, leopardidel ja tiigritel.

Kuna A/H5N1 antigeense struktuuriga gripiviirusega ei ole elanikkond varem kokku puutunud, siis puudub ka immuunsus selle täiesti uue gripiviiruse suhtes. Oht seisneb ka selles, et kui linnugripi viirus satub grippi põdeva inimese organismi, siis võivad viirused vahetada geneetilist materjali, mille tagajärjel võib moodustuda uus kõrgelt patogeenne viirus. On leidnud kinnitust ka inimeselt-inimesele viiruse levik, praegu küll ainult kinnistes rühmades. 21. - 23. juunil 2006. Jakartas (Indoneesia) toimunud MTO ja teiste rahvusvaheliste ekspertide koosolekul, mis oli kutsutud kokku Indoneesia linnugripi ennetamise ja pandeemiliseks gripiks valmisoleku komitee algatusel, arutati linnugripi-alaseid küsimusi seoses 27.aprillil-15.mail Karos, Põhja-Sumatras registreeritud linnugripi (H5N1) nakkuskoldega, milles haigestus 8 lähisugulast, kellest 7 suri. Ekspertide hinnangul võis nakatumine toimuda lähikontakti tulemusena esimese haigega, seega ei saa täielikult välistada inimeselt-inimesele nakatumist.

Gripiviiruste kandjateks looduses on eeskätt veelinnud, kellelt võivad nakkuse saada kodulinnud, misjärel ei ole välistatud ka inimeste nakatumine (kokku on teada gripiviiruse 15 hemaglutiniini ja 9 neuraminidaasi alltüüpi). Inimestel on avastatud H1, H2, H3, H7, H9 hemaglutiniini alltüüpe ning N1, N2, N3, N7 neuraminidaasi alltüüpe. Sigadel on avastatud H1 ja H3, hobustel H3 ja H7 hemaglutiniini alltüüpe ning sigadel N1 ja N2 ning hobustel N7 ja N8 neuraminidaasi alltüüpe.

Seega on erineva antigeense struktuuriga gripiviirused võimelised vahetama geene teise liigi gripiviirustega ning väljuma oma algsest reservuaarist – veelindude populatsioonist. Selle näiteks võib tuua linnugripiviiruse A/H5N1 inimagressiivseks muutumise, mis võib avada tee linnugripiviiruse pandeemilisele levikule inimestel.

Nakkus levib eelkõige haige linnu kaudu

Inimeste nakatumine linnugripi on seni valdavalt toimunud ainult kokkupuutel haigestunud linnuga (nt linnufarmide ja -turgude töötajad, lihatöötajad), kuid ei ole välistatud võimalus, et piiratud ulatuses võib kõrgelt patogeenne linnugripi viirus levida ka inimeselt inimesele.

On selge, et linnugripi näol on ka inimese jaoks tegemist raskekujulise nakkusega, mis küllalt sageli võib lõppeda surmaga. Nii Vietnami kui ka Koreas vallandunud gripipuhangu tekitajaks on kõrge patogeensusega A-gripiviirus H5N1, mis 1997. ja 1998. aastal nõudis Hongkongis kuue inimese elu.

Sama A-tüüpi gripiviirus on ka varasematel aastatel teinud suurt hävitustööd lisaks Vietnamile Jaapani, Lõuna-Korea, Hiina ja Hongkongi linnufarmides ja nendes maades on esinenud inimestel üksikjuhtudena linnugripi.

Soovitused reisijatele ja teised ennetusmeetmed

WHO ei ole seoses linnugripiga inimestele reisikeeldu kehtestanud. Terviseamet soovib riskipiirkondadesse mitte sõita, kui aga sõit on möödapääsmatu, siis tuleks vaksineerida end tavagripi vastu. Linnugripi vastu praegune vaktsiin küll ei kaitse, kuid vaksineerimine väldib organismis uue ohtliku viirusetüve tekkimise juhul, kui inimene peaks korraga nakatuma linnugripi ja nn sesoonse gripi viirusega.

* Samuti on soovitatav mitte külastada linnu/loomaturge ja -farme,

* hoiduda kokkupuutest kodu- ja metslindude ning sigadega,

* mitte süüa termiliselt töötlemata nii kodu- kui metslinnu liha või mune. Linnuliha tuleb enne tarvitamist kuumutada vähemalt 74 kraadini (lihatüki sees), ka linnumune tuleks korralikult termiliselt töödelda.

* Oluline on täita hügieeninõudeid: pesta tihti käsi, reisil olles juua ohutut (pudeli- või keedetud) vett, söömiseks valida kuumtöödeldud toite jne.

* Inimeste jaoks võivad ohtlikuks osutada ka kohad, kus on viibinud nakatunud linnud, sest linnugripi tekitaja säilib keskkonnas kaua, näiteks sõnnikus 3 kuud, jahedas vees kuu aega.

* Kindlasti ei maksa puutuda surnud lindude ja hoiduda puutumast ka pindasid, mis on nende poolt saastatud.

* Reisijatel on keelatud isiklikuks otstarbeks sisse tuua eluslinde ja linnulihatoodangut. Eestisse tagasisaabusel ei ole isikutele lubatud siseneda loomakasvatushoonesse- ja rajatistesse enne 48 tunni möödumist Eestisse saabumisest.

Riskipiirkonnas viibides tuleb pidevalt jälgida kohalikku epidemioloogilist olukorda ja tervisekaitselisi soovitusi. Teavet saab kohalikust meediast ja ametiasutuste kodulehekülgedelt, turistidele jagavad infot ka reisikorraldajad. Vastavalt Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seadusele peab turismiteenuse pakkuja välisriiki sõitvale isikule nakatumise vältimiseks välisreisil tegema teatavaks:

- 1) külastatavas riigis nakkushaigustesse nakatumise ohu;
- 2) immuniseerimise või ravimite kasutamise otstarbekuse;
- 3) võimaluse saada enne reisi arsti nõuannet ja reisi ajal arstiabi ning reisijärgse tervisekontrolli vajalikkuse.

Epideemiaoht

WHO on mures linnugripi võimaliku massilise leviku pärast ja ütles pandeemiahoiatuse välja juba mitu aastat tagasi. Seni pole midagi juhtunud, kui mitte arvestada veterinaarvaldkonda kuuluva puhtlinnugripi viiruse aktiveerunud levikut kodulindude hulgas – jällegi Aasias, kuid ka Euroopas ja Venemaal. Epideemia või isegi pandeemia võib puhkeda juhul, kui tekib uus kõrge patogeensusega gripiviirusetüvi (nt linnugripi baasil), mis hakkab kiiresti inimeselt inimesele levima ja mille vastu kogu maailmas puudub vaktsiin ja pole ka tõhusaid ravimeid.

Eesti Sotsiaalministeerium on koostanud pandeemiaks valmisoleku plaani ja kavandanud riiklikult ravimivarude soetamise.

Koos teiste Euroopa Liidu riikidega on Eesti keelanud lindude, linnutoodete ja sulgede sisseveo linnugripi riskipiirkondadest.

Linnugripi haigusnähud inimesel:

- kõrge palavik (alates 38 kraadi),
- pea-, lihas- ka kurguvalu,
- köha ja nohu,
- hingamisraskus,
- silma sidekesta põletik, kõhulahtisus.
- Raskem tüsistus on kopsupõletik, millega võib kaasneda hingamispuudulikkuse sündroom.

Eestis teostab linnugripi seiret lindudel Veterinaar- ja Toiduamet (VTA). Ka haiguskahtlusega või surnud mets- või kodulinnu puhul tuleb pöörduda VTA kohalike asutuste (veterinaarkeskuste) poole, mis on olemas igas maakonnas. (Vaata Maakondade veterinaarkeskused.) On loodud ka linnugripi infotelefon 1676 (alates 1. juunist 2006 on infotelefon ajutiselt suletud).

Terviseamet
Nakkushaiguste seire ja epideemiatõrje osakond

Uuendatud: 18. aprill 2008